

Posudok na habilitačnú prácu PhDr. Mariána Špajdela. PhD. na tému:

Funkčná asymetria hemisfér mozgu z pohľadu sociálnej kognitívnej neurovedy

Trnavská univerzita v Trnave, Filozofická fakulta, 2016

Predložená habilitačná práca Dr. Špajdela, PhD. predstavuje súbor 15 vedeckých publikácií, ktoré autor uverejnil v spoluautorstve alebo samostatne (jedna štúdia) v rokoch 2006-2016. Súbor je doplnený komentárom (s. 7-93). Štúdie boli uverejnené prevažne v medzinárodných časopisoch. Publikácie zjednocuje problematika funkčnej asymetrie hemisfér v neurofyziologickej a neurobehaviorálnej rovine. Štúdie sa zameriavajú na neurokognitívne fungovanie detí a dospelých v norme a patológii. Predkladateľ habilitačného spisu pracoval vo väčšine predkladaných výskumov v multidisciplinárnych výskumných tímoch, o čom o. i. svedčia aj názvy štúdií.

Po formálnej stránke práca je v rozsahu 254 strán, z čoho bibliografické odkazy (s. 222-254) predstavujú z môjho pohľadu samostatný vedecko-výskumný príspevok, nakoľko reprezentujú relevantné zdroje o vývoji skúmanej problematiky až po súčasnosť.

1. Aktuálnosť zvolenej témy

Na Slovensku, žiaľ, neuropsychológia nepatrí medzi špecializácie, ktoré sa klinicky presadili, až na niektoré skôr ojedinelé pokusy (viď Heretik, A., jr. & Heretik, A., sr.: Klinická psychológia, 2. vyd., 2016). To, čo sa u nás urobilo na poli výskumnom, prevažne súvisí s témou funkčnej dominancie hemisfér (práce M. Košca, K. Jariabkovej a niektoré ďalšie). Preto rozvíjanie tejto témy považujem za základ, na ktorom sa – ako ukazujú predložené publikácie – dá budovať špecifické výskumné zameranie. V medzinárodnom meradle stále pribúdajú nové publikácie o využití dichotickej paradigmy.

2. O metóde

Považujem za záslužné, že dnes máme k dispozícii slovenskú štandardizovanú metodiku dichotickej stimulácie v digitalizovanej forme, ktorá obsahuje štyri rozdielne druhy podnetov, (slová, slabiky, environmentálne zvuky a tónové sekvencie), ktoré sa využívajú aj v zahraničných výskumoch.

Metodika je štandardizovaná na 73 mladých pravorukých participantoch (Špajdel, Jariabková, 2016), čo považujem za nedostatočné. Plánuje autor rozšíriť štandardizáciu aj na iné vekové kategórie? Mám na mysli predovšetkým predškolský a školský vek do 15 rokov a potom vek nad 60 rokov, kde sa dajú očakávať odlišnosti aj osobitosti dichotických výkonov. Toto v súčasnosti považujem za veľmi potrebné vzhľadom na narastajúci záujem aj domácich odborníkov o neurovývinové aj neurodegeneratívne poruchy.

Taktiež navrhujem ako doplnok k metodike zaradiť Dotazník preferencie ruky v štandardizovanej forme, nakoľko sa tento ukazovateľ ukázal byť rozhodujúci pri interpretácii dichotických odpovedí.

3. Výsledky výskumov a nové poznatky

Výskumy zahŕňajú široký okruh tém, v ktorých autor uplatnil dichotickú paradigmu. Časť z nich je venovaná tvorbe a validizácii samotnej metodiky, iné skúmajú intersenzorické vzťahy a kognitívnu flexibilitu, ďalšie sú z oblasti porúch psychického vývinu (autizmus, dyslexia, Aspergerov syndróm) a vplyvu mozgového poškodenia na funkčnú integritu mozgovej kôry a hemisférické rozdiely v spracovaní príslušných podnetov u dospelých pacientov s rozličnou etiológiou mozgového poškodenia. Ich výsledky prinášajú nové poznatky a sú dobre vyargumentované v uverejnených štúdiách.

Je, resp. bude podľa autora táto metodika použiteľná ako skríningové vyšetrenie na identifikáciu detí s poruchami psychického vývinu vzhľadom na vývinové kontinuum medzi normou a patológiou? Aké vlastnosti majú skríningy, využívajúce dichotickú paradigmu v detskom veku?

Čo všeobecne hovoria výsledky použitia dichotickej paradigmy vo výskumoch autora o mozgovej organizácii psychických procesov vo vývine?

Mapoval autor popri úlohe pozornosťných mechanizmov aj špecifickú úlohu pracovnej pamäti vo svojich výskumoch?

Aký je názor autora na vzťah medzi exekutívnymi funkciami a inteligenciou (kryštalickou, fluidnou) z pohľadu lateralizácie mozgových funkcií?

4. Význam práce autora pre spoločenskú prax a pre ďalší rozvoj vedy

Práca autora je nesporným prínosom pre rozvoj neuropsychologického poznania v domácej psychológii. Potenciál témy sa možno dal širšie využiť aj vo výskumoch menej medicínsky

orientovaných, napr. u ľudí v podmienkach psychickej alebo pracovnej (resp. fyzickej) záťaže a pod. vzhľadom na to, že habilitačné konanie sa uskutočňuje v odbore Sociálna psychológia a psychológia práce.

Záver

Predložený habilitačný spis PhDr. Mariána Špajdela, PhD. na tému *Funkčná asymetria hemisfér mozgu z pohľadu sociálnej kognitívnej neurovedy* spĺňa obsahové aj formálne kritériá na získanie vedecko-pedagogického titulu docent v zmysle vyhlášky MŠ SR č. 6/2005 Z.z. a navrhujem ju prijať k obhajobe.

V Bratislave, 22.2.2017

Prof. PhDr. Marina Mikulajová, PhD.